

MAAILMAREKORDITE ARENG OLÜMPIAALADEL AASTATEL 1900-2007: Maailmarekordid, olümpiamedalid ja geopoliitika.

Ando Pehme

Inimeste meeli on köitnud alati üleloomulik ja ebareaalne ning meeliköitev on kogeda müstika muutumist reaalsuseks! Reaalsus on aga nii tavaline, et selle üle ei imestata või ei märgata!

Iga maailmarekord on oma sünnihetkel erakordne ja imetusväärne! Järjekordne reaalsuseks saanud ime!

Maailmarekordite areng spordis näitab ilmekalt inimvõimete arengut, mis peegeldab meile kogu ühiskonna arengut ja seda jätkuvalt!

Heaks näiteks on kergejõustiku olümpialade areng! Kergejõustiku jooksu-, hüppe- ja heitealade rekordid on korrektselt registreeritud ja nende muutumine ajas hõlpsasti jälgitav.

Vaatluse all on 100 m, 400 m, 1500 m, 10 000 m ja maratonijooks, kaugushüpe, kõrgushüpe, kuulitõuge ning odavise.

Refereeritud andmed on Lippi ja kaasautorite, 2008.a artiklist, milles autorid analüüsisid andmeid Rahvusvahelise Olümpiakomitee andmebaasist aastatest 1900 kuni 2007. Arvudes vaadeldavana on veidi pikema kui 100 aastase perioodi jooksul toimunud tohutud muutused spordialade tulemustes ja inimvõimete avaldumises! Muutused spordialade vahel on toimunud erinevalt! Kõige enam on paranenud heitealade tulemused.

Tabel 1.A. **Maailmarekordite erinevused aastatel 1900 ja 2007 (Lippi jt., 2008).**

MEHED	ESIMENE REKORD		REKORD 2007.a	Muutus %
	tulemus	(aasta)		
100 m	10,06	(1912)	9,74 (2007)	8,1
400 m	47,08	(1900)	43,18 (1999)	9,7
1500 m	3.55,08	(1912)	3.26,00 (1998)	<u>12,4</u>
10 000 m	30.58,08	(1911)	26.17,53 (2005)	<u>15,1</u>
Maratoni jooks	2 h 55.19	(1908)	2 h 04.55 (2003)	21,5
Kaugush.	7,61 m	(1901)	8,95 m (1991)	17,6
Kõrgush.	2,00 m	(1912)	2,45 m (1993)	22,5
Odavise	62,32 m	(1912)	98,48 m (1996)	<u>58,0</u>
Kuulit.	15,54 m	(1909)	23,12 m (1990)	<u>48,8</u>

Tabel 1.B.

NAISED	ESIMENE REKORD		REKORD 2007.a		Muutus %
	tulemus	(aasta)	tulemus	(aasta)	
100 m	13,06	(1922)	10,49	(1988)	22,9
400 m	1.04,04	(1922)	47,60	(1985)	25,7
1500 m	4.17,03	(1967)	3.50,46	(1993)	10,3
10 000 m	32.17,20	(1981)	29.31,78	(1993)	8,5
Maratoni jooks	3 h 40.22	(1926)	2 h 15.25	(2003)	38,6
Kaugush.	5,16 m	(1922)	7,52 m	(1988)	45,7
Kõrgush.	1,46 m	(1922)	2,09 m	(1987)	43,2
Odavise	25,01 m	(1922)	71,54 m	(2001)	186,0
Kuulit.	10,15 m	(1924)	22,63 m	(1987)	123,0

Nii meestel kui naistel on kõige enam paranenud odaviske tulemused, kuulitõuke maailmarekordite paranemine on samuti märkimisväärne!

Seejuures ei saa märkimata jätta, et heitealadel on naiste tulemus protsentuaalselt paranenud üle 2 korra rohkem kui meeste maailmarekord!

Samuti on naiste tulemused meeste näitajatest suhteliselt paremad 100 m, 400 m ja maratonijooksus ning vaadeldavatel hüppealadel, kaugus- ja kõrgushüppes.

Meeste hüppealade, pikamaa- ja keskmaajooksu (1500 m) tulemused on paranenud suhteliselt ühtlaselt ja tagasihoidlikumalt 100 m ja 400 m jooksudes.

Naistel on kõige tagasihoidlikumalt muutunud 1500 m ja 10 000 m jooksude tulemused.

On ka kergejõustikualasid, kus naiste 2007.a. maailmarekord jääb alla meeste 1990.a. rekordile (kaugushüpe).

Kindlasti ei ole maailmarekordite tormiline paranemine veel lõppenud!

Üllatavalt väike on meeste ja naiste rekordite vahe maratoni jooksus! Ligikaudu 45 minutiline rekordite vahe 1900.a. on kahanenud ca 10 minutiliseks erinevuseks 2007.a.

Jälgides kergejõustiku maailmarekordite muutumist, tekivad küsimused! Kuidas see on võimalik? Mis on põhjuseks?

Esiteks püütakse selgitada edu majanduslike põhjustega! Meedia vahendusel on võimalik tulemusi näidata tohututele rahvahulkadele, mis võimaldab koondada vahendeid, et katta spordi ja sportlaste kulutusi.

Teiseks põhjuseks arvatakse olevat sportlike valikuvõimaluste suurenemine ja selle kaudu inimeste geneetiliste eelduste mõjule pääsemisega. Kiirusalade tulemused on seotud otseselt inimese eeldustega, reaktsiooniga ja kiirete lihaskiudude kompositsiooni on treeninguga suhteliselt keeruline mõjutada, vastupidavusalade tulemused on suures osas mõjutatavad treeningumahtude ja toidulisandite manipulatsioonidega. Samuti on inimeste jõuvõimed mõjutatavad treeningu mahu ja intensiivsuse tõstmise ning taastumismeetodite kaasajastamisega. Kolmandaks, arvatakse olevat suurenenud professionaalne suhtumine treeningusse ja sporti tervikuna, nii treenerite kui sportlaste poolt. Märgatavalt on suurenenud erinevate teaduslike meetodite kasutamine spordis.

Samuti on aeg-ajalt mõjutanud rekordite muutumist erinevad keelatud võtted!

Spordis, kus võistluse ja võidu aluseks peavad olema aus võistlus ning võrdsed tingimused, ei tohi olla kohta varjatud meetodite kasutamisel!
Teadusliku huvi seisukohast on iga vahelesegamine äärmiselt huvitav ja informatiivne, kuni ei minda vastuollu seaduse ja eetiliste tõekspidamistega.
Tänapäeva spordis mängib olulist rolli ka varustus ja erinevate tehnoloogiate kasutamine, alates rajakattest ja lõpetades tulemuse fikseerimisega! Tundub, et tulemuste fikseerimine muutub üha olulisemaks, kasutusele võetakse üha keerulisemaid ja täpsemaid meetodeid!

Rekordid ja olümpiamedalid on täitnud inimeste meeli pikka aega!
Iga riik ja rahvas tunneb ennast aujärjele tõstetuna, kui tema esindajad võidavad olümpiamedali või püstitavad maailmarekordi.
Teadusuuring (Guillaume jt., 2009), mida ettekandes on refereeritud, võrdleb aastatel 1896-2008, 63 rahvuse esindajate püstitatud maailmarekordeid. Selles arvestuses on keerulisi ajajärke, kuna riike on tekkinud ja muutunud vaadeldava 100 aastase perioodi jooksul. Rahvad ja riigid on erinevatel ajajärkudel andnud maailmarekordite arengusse erineva panuse!
Kõige silmapaistvamat mõju maailmarekordite arengusse ja suuremal arvul olümpiamedaleid on võitnud Lääne-Euroopa ja Põhja-Ameerika riikide sportlased!
Lääne-Euroopa on olnud vaieldamatult spordimaailma liider kuni 1939. aastani, millele järgnes 10 aastane langus, kuni taastati sõjas laastatud majandus ja infrastruktuurid ning sirgus uus põlvkond, kes hakkas edasiviima vahepeal devalveerunud väärtusi.
Lääne-Euroopa sportlased on püstitanud ca 700 maailmarekordit ja võitnud üle 1400 olümpiamedali!
Põhja-Ameerika sportlaste arvele on kogunenud ca 1300 medalit ja ligi 800 maailmarekordit. Nii Ida-Euroopa kui Venemaa sportlased on oma riikidele võitnud ca 500 OM medalit ja püstitanud arvukalt maailmarekordeid, kuid kordades vähem kui Lääne-Euroopa ja Põhja-Ameerika riikide sportlased! Maailma teiste regioonide sportlaste panus on olnud tunduvalt tagasihoidlikum! Hiina ja Aasia saavutused kokku jäävad tagasihoidlikumaks kui Ida-Euroopa riikide sportlaste saavutatu!
Uuringus (Guillaume jt., 2009) on püütud leida seoseid ajalooliste ja poliitiliste protsesside ning spordis toimuvate arengute vahel. Autorid järeldavad, et erinevad globaalsed muutused (maailmasõjad, majanduskriisid, kultuurirevolutsioon Hiinas, Nõukogude Liidu lagunemine) mõjutavad märkimisväärselt sportlike tulemuste arengudünaamikat regioonis!
Uuringu tulemusena kinnitavad autorid, et enam saavutavad häid tulemusi sportlased tugeva majandusega regioonidest või riikidest, mis on mingil perioodil regiooni poliitilised liidrid!

Kasutatud kirjandus

- G. Lippi et al.** Updates on improvement of human athletic performance: focus on world records in athletics *British Medical Bulletin* 2008;87: 7-15
M. Guillaume et al. Success in developing regions: world records evolution through a geopolitical prism *Plos ONE* 2009;4(10):e7573

